

Andrzej Szkopowiec
(Warszawa)

MATERIAŁY JANA TADEUSZA KOSIMA
(Komisja Historyków PRL – NRD 1972 – 1989)
(1924 – 1991)
(III – 308)

Jan Tadeusz Kosim urodził się 26 listopada 1924 r. w Warszawie, był synem Edwarda, oficera policji i Zofii z domu Nadratowskiej. Maturę uzyskał w 1944 r. na tajnych kompletach w gimnazjum w Żyrardowie. W listopadzie 1944 r. został aresztowany przez NKWD i do września 1945r. przebywał w obozie dla internowanych w Skrobowie koło Lubartowa, a następnie w obozie pracy przymusowej w Dubowce (koło Stalinogórska) w ZSRR. W latach 1945 – 1949 odbył studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego. Następnie w okresie 1950 – 1968 pracował w Muzeum Historycznym Miasta Stołecznego Warszawy na stanowisku kustosa – kuratora Działu Historii Warszawy XIX i XX wieku. Doktorat przygotował pod kierunkiem prof. Stanisława Herbsta i obronił w 1968 r. na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego. Tematem pracy doktorskiej był *Ignacy Neumark et Compagnie (1812 – 1838). Z dziejów kształtowania się burżuazji*. W tym roku podjął pracę w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk, początkowo w Pracowni Dziejów Warszawy. Habilitował się w 1975 w IH PAN z tematu *Okupacja pruska i ruch narodowo – wyzwolńczy w Warszawie w latach 1796 – 1806*. W 1975 r. poszedł do pracy w Pracowni Dziejów Myśli Społecznej i Struktur Politycznych IH PAN. Głównym tematem jego zainteresowań stały się dzieje Niemiec i stosunki polsko – niemieckie w pierwszej połowie XIX w. Od 1972 r. był sekretarzem polskiej grupy bilateralnej Komisji Historyków Polskich i NRD, działający przy Akademiach obu krajów.

Bilateralna Komisja Historyków PRL – NRD powołana została w 1956 r. odbyła 36 posiedzeń plenarnych i należała do najstarszych komisji międzynarodowych działających przy Akademiach Nauk obu państw. Zjednoczenie Niemiec i likwidacja NRD przerwały działalność wyżej wymienionych Komisji w 1990r. Do jej zadań należało: dbałość o powiększenie zasobu informacji o kierunkach i osiągnięciach badawczych historyków Polski i NRD i o udziale historyków tych państw w krajowych i zagranicznych sympozjach i zjazdach naukowych. Tematyka obrad obejmowała ukierunkowane ciągi historyczne: „Dzieje renesansu, Oświecenia w Polsce i w Niemczech, obchody i jubileusze wielkich rocznic historycznych w dziejach obu narodów, np.: Mikołaj Kopernik, Marcin Luter. Powstanie Listopadowe i jego echa w Niemczech, genezy wybuchu II wojny światowej. Przewodnią rolę w tematyce posiedzeń Komisji odegrały dyskusje nad węzłowymi problemami dziejów Niemiec i Polski, np.: dzieje granicy zachodniej państwa polskiego, układ zgorzelecki, związki obu narodów w zakresie nauki i kultury, historia miast i regionów, problematyka industrializacji i urbanizacji, przemiany społeczne w Polsce i Niemczech od XVIII do XX wieku, dzieje społeczne i kulturalne mieszczaństwa i klasy robotniczej”. Do współpracy z Komisją Historyków zapraszano innych przedstawicieli nauk: geografów, demografów, socjologów, historyków literatury, germanistów, sławistów.

W latach 1968 – 1976 Jan Kosim pełnił funkcję przewodniczącego Sekcji Historii Warszawy w Towarzystwie Miłośników Historii, był członkiem Stowarzyszenia Marynistów Polskich. Od 1989 r. działał w Stowarzyszeniu Żołnierzy Armii Krajowej, w 1990 r. uzyskał tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego. Najważniejsze prace Jana Kosima: *Przeciw Świętemu Przymierzu. Z dziejów współpracy demokratów Polskich i Niemieckich w latach trzydziestych XIX w.*, *Pod pruskim zaborem. Warszawa w latach 1796 – 1806, Dokumente zur Geschichte der deutsch – polnischen Freundschaft 1830 – 1832*. Jan Kosim został odznaczony

Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim orderu „Polonia Restituta” , pośmiertnie Krzyżem Srebrnym Orderu „Virtuti Militari”

Zmarł 14 maja 1991 r. w Warszawie.

28 stycznia 1992 r. Marek Getter z Instytutu Historii PAN zgodnie z upoważnieniem małżonki J. Kosima, pani dr. Ireny Tessaro – Kosimowej przekazał Archiwum PAN pierwsze dwie teczki o objętości 0,14 m.b. z dokumentami dotyczącymi posiedzeń Komisji Historyków PRL – NRD w latach 1972 – 1989, w którym to okresie J. Kosim sprawował funkcję sekretarza wymienionej Komisji. Materiały zostały uporządkowane i zinwentaryzowane przez Andrzeja Szkopowca w 1997 r. Przekazane materiały były ułożone chronologicznie. Taki porządek starano się zachować utworzywszy 8 jednostek. Do inwentarza dołączono również 3 aneksy.

Jednostka 1 i 2 zawiera protokoły posiedzeń i sprawozdania Komisji Historyków PRL – NRD z lat 1972 – 1989, wewnątrz teczek nadano układ chronologiczny. Jednostka 3 zawiera ułożone chronologicznie sprawozdania okresowe z działalności wymienionej Komisji z lat 1968 – 1988. Jednostka 4 i 5 zawiera ułożone alfabetycznie referaty wygłaszane podczas sekcji Komisji Historyków PRL – NRD. W jednostce 6 znajduje się korespondencja służbowa dotycząca prac Komisji i osób z nią związanych. Jednostki 7 i 8 to broszury i prasa omawiające stosunki polsko – niemieckie i prace Komisji Historyków w latach 1979 – 1989.

Materiały dokumentujące udział Jana Kosima w Bilateralnej Komisji Historyków PRL – NRD 1972 – 1989 otrzymały w Archiwum PAN sygnaturę III – 308.

Źródła i bibliografia

Materiały Jana Tadeusza Kosima Archiwum PAN, syg. III – 308, j.a. 6

Andrzej F. Grabski, *Jan Tadeusz Kosim 1924 – 1991* „Kwartalnik Historyczny” 1992 Nr 3, s.165 – 167.

Jan Kosim [w:] *Słownik Historyków polskich*, Warszawa 1984, s. 248 – 249

Nekrologi Jana Kosima, „Życie Warszawy” z 20.V.1991 i 21.V.1991.

INWENTARZ

1. Komisja Historyków PRL – NRD

Protokoły posiedzeń i sprawozdania

1972 – 1984, rkp., masz., j. niem., pol., k. 204

2. Jw.

Protokoły posiedzeń i sprawozdania

1985 – 1989, masz., kkp., j. niem. pol., l., k.111

3. Komisja Historii PAN i Akademia Nauk NRD

Instytut Historii PAN i Akademia Nauk NRD

Sprawozdania okresowe z działalności i z wyników współpracy

1965 – 1988, masz., rkp., l., k. 92

4. Komisja Historyków PRL – NRD

Referaty

B.d., masz., j. niem., pol., k.209, zob. aneks 1

5. Jw.

Referaty

B.d., j. niem., pol., l., k.131, zob. aneks 1

6. Jw.

Korespondencja służbowa dotycząca prac Komisji oraz osób z nią związanych
1973 – 1990, masz., rkp., j. niem., pol., l., k. 76, zob. aneks 2

7. Broszury dotyczące stosunków polsko – niemieckich
1976 – 1985, druk, j. niem., pol., l., k.63

8. Prasa, wycinki prasowe dotyczące sesji Komisji Historyków PRL – NRD i stosunków.
polsko – niemieckich
1973 – 1989, kkp., druk, l., k. 62

ANEKS 1

J. 4. Komisja Historyków PRL – NRD

*Neuerscheinungen 1985 – 1987 (Monographien). Methodologie und historische
Hilfswissenschaften*

Getter Marek, *Obrona Warszawy we wrześniu 1939*

Kazimierski Józef, *Warschu in den ersten Nachkriegsjahren Zur Geschichte der
Gesellschaft und des Wiederaufbaus*

Kochański Aleksander, *Der Streit um Rosa Luxemburg in der internationalen
kommunistischen Bewegung , 1919 – 1932*

Rzepka Krzysztof, *August Bebel und die polnische Frage*

Samuś Paweł, *Die Zusammenarbeit der polnischen und deutschen Arbeiter in der
sozialistischen Bewegung des Polnischen Koenigreiches Ende
des 19 . Und Anfang des 20 Jh.*

Samuś Paweł, *Współpraca robotników polskich i niemieckich w ruchu socjalistycznym
Królestwa Polskiego na przełomie XIX i XX w.*

Tych Feliks, *Die Tatigkeit von Rosa Luxenburg und Julian Marchlewski – als Brucke
zwischen der polnischen und deutschen Arbeiterbewegung*

Wąsowicz Dunin Krzysztof, *Die polonische Gesellschaft gegenüber der Aggressions
und Kriegsgefahr 1939*

J. 5. Jw.

Wąsowicz Dunin Krzysztof, *Spoleczeństwo polskie wobec groźby agresji i wojny 1939*

Wojdalski Zygmunt, *Udział Ludowego Wojska Polskiego w zasiedlaniu i
zagospodarowaniu ziem zachodnich i północnych*

Wójcik Zbigniew, *Sobieski und seine Legende*

Zwahr Harthmut, *Zur Strukturanalyse der sich formierenden Arbeiterklasse (auf der
Grundlage sozialgeschichtlicher Massenquellen)*

ANEKS 2

J.6. Komisja Historyków PRL – NRD

Korespondencja wychodząca

Bleiber Helmut	k. 1 - 2	1987	1.2
Chołaj Henryk	k. 3 - 5	1988	1.3
Hensel Witold	k. 6 – 9	1988	1.4
Jaczewski Bogdan	k. 10	1988	1.1
Komisja Historyków PRL – NRD			
Sekcja Historyków Polskich	k. 11 – 14	1977, 1986	1.4
Lewandowski J.	k. 15	1978	1.1
Olszewski	k. 16	1986	1.1
Poczta Główna	k. 17 – 18	1982	1.2

Schmidt Walter	k. 19 – 20	1986 , 1988	1.2
Sobczak Kazimierz	k. 21	1985	1.1
Wojciechowski Marian	k. 22 - 23	1978	1.2
Wojnowski Edmund	k. 24	1985	1.1
Urząd Celny w Kunowicach	k. 25 – 27	1982	1.3
Korespondencja wpływająca			
Biskup Marian	k. 28 – 29	1973 , 1975 , 1977, 1986	1.10
Dyrekcja Instytutu Historii PAN	k. 38 – 39	1975	1.2
Kosim Jan	k. 40 – 57	1984 , 1986 , 1989	1.18
Tazbir Janusz	k. 57 – 59	1987 – 1988	1.2
Zamoyski Jan	k. 60 – 65	1986 , 1990	1.6